

Grafik Tasarım Bağlamında İnsan Hakları Kampanyalarının Başarısı

The Success of Human Rights Campaigns in The Context of Graphic Design

 Emel Uzuner

Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi, Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi
Grafik Tasarımı Bölümü, Bandırma/ Türkiye, euzuner@bandirma.edu.tr
<https://ror.org/02mtr7g38>

Öz

İnsan hakları bilincinin artırılması amacıyla yürütülen kampanyaların geniş kitlelere ulaşması, mesajların etkili biçimde iletilmesini gerektirir. Bu noktada grafik tasarım, mesajların dikkat çekici ve anlaşılır biçimde sunulmasında önemli bir araçtır. Bu çalışma, grafik tasarımın insan hakları girişimleri üzerindeki etkisini incelemektedir. Nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmada Türkiye'deki çocuk, birey ve engelli haklarına yönelik yürütülen farkındalık kampanyaları analiz edilmiştir. Kampanyalar; mesajın etkinliği, erişilebilirlik ve tasarım unsurları (renk, tipografi, sembolizm, görsel hikâye anlatımı vb.) yönünden değerlendirilmiştir. Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı, UNICEF ve T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kampanyalarının, kamuoyu farkındalığını arttırmak amacıyla etkili görsel stratejiler kullandığı tespit edilmiştir. Açık, anlaşılır ve duygusal yönü güçlü görsellerin tercih edilmiş olması, kampanyaların ortak özelliği olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnsan Hakları, Toplum, Kampanya, Grafik Tasarım, Afiş Tasarım.

Abstract

Campaigns aimed at raising awareness of human rights need to reach a wide audience, which requires messages to be communicated effectively. Graphic design is an important tool in presenting messages in an eye-catching and understandable way. This study examines the impact of graphic design on human rights initiatives. The study, conducted using qualitative research methods, analyzed awareness campaigns targeting children, individuals, and disabled rights in Turkey. The campaigns were evaluated in terms of message effectiveness, accessibility, and design elements (color, typography, symbolism, visual storytelling, etc.). It was found that the campaigns of the Turkish Spastic Children's Foundation, UNICEF, and the Turkish Ministry of Family and Social Services used effective visual strategies to increase public awareness. The preference for clear, understandable, and emotionally powerful visuals stands out as a common feature of the campaigns.

Keywords: Human Rights, Society, Campaigns, Graphic Design, Poster Design.

BAŞVURU TARİHİ / RECEIVED: 10/03/2025 | KABUL TARİHİ / ACCEPTED: 07/10/2025

Atıf bilgisi / Cite this article as: Emel, U. (2025). Grafik Tasarım Bağlamında İnsan Hakları Kampanyalarının Başarısı. Art-e Sanat Dergisi, 18(36), 1322-1343.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

1. Giriş

İnsan hakları, temelde insanlık değerlerinin korunmasını ve geliştirilmesini hedefler. Toplumsal bilinç ve anayasal farkındalığın artırılması noktasında da grafik tasarım önemli bir araçtır. İnsana özgü mesajların etkili biçimde geniş kitlelere ulaştırılmasını sağlayarak toplumsal bilincin ve bilgi düzeyinin yükselmesine katkı sunar. Grafik tasarım, verilmek istenen mesajın izleyiciye aktarılma sürecinde yazı ve görsellerin estetik bir kompozisyon bütünlüğü içinde; renk, şekil, simge, fotoğraf ve tipografik unsurlar kullanılarak kurgulanmasıdır (Arıkan, 2009:10-11). Grafik tasarım, insan hakları bilgisini arttırmak için görsel iletişim tekniklerini kullanarak insanların düşünme ve hareket etme biçimlerinin olumlu yönde dönüşümüne de katkıda bulunur. Görsel tasarım, problemin çözümüne ulaşmada etkili bir yoldur (Becer, 1999:33).

Tasarım, bir iletişim biçimi olarak çevremizi ve kendimizi fark etmemizi sağlar. Aynı zamanda siyasi konulara hizmet eden, çevre sorunlarına dikkat çeken, insanları bu konularda eğiten bir unsurdur. Etkileşimli nesnelerin tasarımında mesajların ve anlamların oluşturulma ve tasarlanma süreci, görsel iletişim tasarımı olarak tanımlanır (Patterson ve Saville 2012:21). Grafik tasarım, insan haklarının önemini ve evrenselliğini vurgularken hak ihlallerine de dikkat çeker ve bireylerin haklarını savunmaları için gerekli araçları onlara sunar. Görsel bileşenlerin mesajlara dâhil edilmesi, insan haklarıyla ilgili konuların daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlar. Grafik tasarım; karmaşık meseleleri anlaşılır ve çarpıcı biçimde sunarak toplumsal farkındalık yaratır, bireyler arası bilinçlenmeyi teşvik eder. Estetik öğeler, semboller, renkler ve tipografik unsurlar; sosyal adalet, eşitlik ve insan hakları ihlalleri gibi konuları kamuoyunun gündemine taşımada güçlü araçlardır.

Çalışmanın ilk bölümünde insan haklarının tanımı yapılmış, ikinci bölümünde grafik tasarımın insan hakları mesajlarının iletimindeki rolü ve toplumsal bilinç oluşturmaya katkısı açıklanmıştır. Üçüncü bölümde çeşitli kampanya örnekleri incelenmiştir. İnceleme; sembolizm ve ikonografi, renk psikolojisi, tipografi seçimi ve görsel hikâye anlatımı gibi başlıkları içermektedir. Son bölümde, bu kampanyaların ortak ve farklı yönleri değerlendirilerek grafik tasarımın insan hakları alanındaki kullanımı analiz edilmiştir. Çalışma, grafik tasarımın yalnızca estetik amaçlı olmadığını, sosyal farkındalık yaratma gücüne de sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

2. Literatür

İnsan haklarının tanımı, literatürde birçok akademik çalışmaya konu olmuştur (Başar, 2019; Sandberg, 2018; Gemalmaz, 2022; Erdoğan, 2011; Savcı, 1953; Balkır, 2009). Bu çalışmalarda insan hakları mesajlarının iletilmesinde grafik tasarımın rolünün önemli bir yer tuttuğu ve bu etkinin göz ardı edilemeyeceği vurgulanmıştır (Kayak, 2018; Al, 2019; Alexander, 1964; Amabile, 1996; Artut, 2019; Aslıhan ve Kılınç, 2020; Toraman ve Gözütok, 2014; Mercin, 2016). Grafik tasarımın insan hakları mesajlarına olan etkisi, yakın tarihli çalışmalarda da ele alınmıştır (Taluğ ve Eken, 2023). Ayrıca, insan hakları temalı kampanyaların ortak ve farklı yönleri ile bu unsurların etkinlik üzerindeki etkileri de incelenmiştir (Yıldırım ve Aslan, 2019; Bratspies, 2015; Sinden, 2005; Marsal ve Llacuna, 2016). Bu bağlamda özellikle çocukların göç ve iltica süreçlerinde karşılaştıkları hukuki zorluklar ve bu süreçlerde sahip oldukları haklar da literatürde yer bulmuştur. Başar'ın 2019 tarihli çalışmasında Avrupa Birliği ve uluslararası hukuk bağlamında çocuk koruma hükümleri incelenmiş, uluslararası anlaşmaların ve AB yasalarının çocuk haklarının korunmasındaki önemi vurgulanmıştır. BM (Birleşmiş Milletler) Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası belgelerin işlevine özel bir yer verilmiştir (Başar, 2019:12).

Sandberg, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi çerçevesinde çocukların cinsel istismar, ihmal, fiziksel ve zihinsel şiddet ile sömürüye karşı korunma haklarını ele alarak devletlerin bu tür istismarları önleme ve müdahale etme yükümlülüğüne vurgu yapmıştır. Ayrıca çocukların yüksek yararının gözetilmesi ve ailelerin desteklenmesi gerektiğini belirtmiş, bu konularda yasal bir çerçeve de sunup çocuk haklarının insan haklarının ayrılmaz bir parçası olduğunu ifade etmiştir (Sandberg, 2018:52). Kayak'ın çalışmasında ise ders kitaplarında yer alan grafiklerin yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına katkısı incelenmiştir. Bu bağlamda, insan hakları mesajlarında görsel tasarımın kullanımı, farkındalığı arttırıcı bir rol üstlenmektedir (Kayak, 2018:63).

Taluğ ve Eken, "Görsel Tasarımda İnsan Yaratıcılığı ve Yapay Zekâ Kesişimi" adlı çalışmalarında yapay zekânın grafik tasarım yoluyla insan hakları mesajlarının iletimindeki rolünü incelemişlerdir. Yapay zekâ, bu mesajların daha etkili ve yaygın biçimde yayılmasında

önemli bir araçtır. Sembolizm ve görsel ifade teknikleri sayesinde izleyicinin mesajı kavraması ve farkındalığın artması sağlanmaktadır (Taluğ ve Eken, 2023:23). Yıldırım ve Aslan, insan haklarının korunmasıyla sosyal hizmetler arasındaki ilişkiyi ele alarak bu iki disiplinin birbirini nasıl beslediğini vurgulamıştır. Sosyal hizmetin temel amacı, doğuştan gelen insan haklarını geliştirmek ve savunmaktır. Çalışma, sosyal hizmet uzmanlarının insan hakları bağlamında sosyal adalet, eşitlik ve refah politikaları için yürüttükleri kampanyaları da kapsamaktadır. Yazarlar, sosyal hizmet ile insan haklarının ortak bir kaderi paylaştığını belirtmektedir (Yıldırım ve Aslan, 2019:655).

Elde edilen bulgular, görsel öğelerin yaratıcılığı ve eleştirel düşünmeyi teşvik etmek amacıyla oldukça önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Görsel tasarımın insan hakları mesajlarının iletilmesindeki rolü bu verilerle pekiştirilmektedir. Çalışma, yapay zekânın görsel tasarım yoluyla insan hakları konularını etkili biçimde aktarabilme potansiyelini de incelemektedir. Ancak, insan hakları mesajlarının grafik tasarım etkisiyle sunumu ve kampanya örneklerinin görsel unsurlar açısından (sembolizm, ikonografi, renk psikolojisi, tipografi, görsel hikâye anlatımı vb.) incelendiği bir çalışmaya literatürde henüz rastlanmamıştır. İnsan hakları ile sosyal hizmetler ilişkisi daha önceki çalışmalarla incelenmiş olsa da grafik tasarım aracılığıyla kampanyaların ortak ve farklı yönlerine odaklanan bir araştırma bulunmamaktadır. Bu bağlamda söz konusu çalışma, literatürde öncü nitelik taşımakta olup bir sonraki bölümde metodolojiye yer verilmiştir.

3. Evren ve Örneklem Araştırmalar

Grafik tasarımın insan hakları mesajlarını iletilmede nasıl bir rol oynadığını anlamak ve tasarımların nasıl daha verimli kullanılabileceğini belirlemek oldukça önemlidir. Sosyal bilimler, iletişim ve medya alanlarındaki çalışmalar; grafik tasarımın bu mesajlar üzerindeki etkisini ortaya koyarak farkındalığı arttırabilir ve toplumsal değişime katkı sağlayabilir.

4. Bulgular

Grafik tasarım; semboller, ikonlar, renkler ve tipografi gibi görsel unsurları kullanarak izleyici üzerinde güçlü duygusal ve bilişsel etkiler yaratır. Görsel unsurların estetik kurallar çerçevesinde bir araya getirilerek bir hizmeti, bir mesajı kitlelere iletme becerisidir (Kırca, 2024:48). İnsan hakları duyarlılığının gelişmesinde bireyler arası iletişim kadar etkili görsel tasarım da kritik rol oynar. Sosyal medya ve dijital platformlarda paylaşılan grafik materyaller,

geniş kitlelere ulaşarak farkındalığı artırır. Tasarımın amacı izleyiciye ilham vermek, onunla duygusal bağ kurmak ve mesajın aciliyetini vurgulamaktır. Canlı renkler ve dikkat çekici görseller bu bağlamda sıkça kullanılır. Ayrıca grafik tasarım, karmaşık verileri sadeleştirerek politika yapıcıların dikkatini çekebilir ve sosyal değişim süreçlerine katkı sağlayabilir. Kampanyada kullanılan materyaller, kamuoyu farkındalığını arttırarak yasal reformlara ve insan hakları mevzuatındaki iyileştirmelere zemin hazırlar. Bu nedenle sosyal bilimler, medya ve iletişim alanlarında grafik tasarımın mesajları nasıl dönüştürdüğünü araştırmak, insan hakları aktivizminin etkisini arttırmak açısından da önemlidir.

5. İnsan Hakları

İnsan hakları, insan onurunu korumayı amaçlayan, bireylerin “yalnızca insan olması sebebiyle” sahip olduğu ve devredilemez evrensel ilkelerdir (Mercin, 2016:373). Toplumlar; gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun demokratik değerleri benimseyip yüceltmek, insan haklarından yararlanmak ve teknolojik gelişim için eğitime önem verir. Demokrasilerde bireylerin insan hakları ile özgürlük ve sorumluluklarını içselleştirmeleri için “eğitim”, temel bir gerekliliktir (Toraman ve Gözütok, 2014:955).

İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), 2009 yılında iklim değişikliğinin insan haklarını tehdit ettiğini açıklayarak devletlerin bu konuda yükümlülük taşıdığını vurgulamıştır (Bratspies, 2015; Sinden, 2005). Evrensel insan hakları idealinin gelişimi için devletlerin ve uluslararası toplumların iş birliği yapması ön koşuldur. Yaşam hakkı, eğitim hakkı, ifade özgürlüğü ve işkencenin yasaklanması gibi temel haklar bu kapsamda yer almaktadır.

6. İnsan Hakları Mesajlarında Grafik Tasarımın Etkisi

Grafik tasarım, estetik unsurlar ve görsel iletişim teknikleri aracılığıyla insan hakları mesajlarının etkili biçimde iletilmesini sağlayan güçlü bir araçtır. Disiplinler arası oluşu nedeniyle çeşitli uzmanlık alanlarına ayrılır ve tasarımcıların bu alanlarda uzmanlaşmaları beklenir (Kocaman, 2024:32). Sanatçının uzmanlık tercihinde bireysel estetik algısı ve dönemin toplumsal koşulları etkilidir (Eroğlu, 2022a:54). Sanatçının sürekli değişen iletişim süreçleri içinde üretim yapması ve güncel sanat ideolojilerini bireysel yorumlarla harmanlaması, grafik tasarımı sosyal değişim ve farkındalık yaratma bağlamında etkili bir ifade aracı hâline getirmektedir (Eroğlu, 2022b:47). Grafik tasarım yoluyla tasarımcının bireysel anlayışının ışığında ve yeniden yorumla becerisiyle insan hakları mesajlarını daha

etkili hâle getirmek için kullanabileceği çeşitli yöntem ve bileşenler aşağıda açıklanmıştır (Eroğlu, 2023:55).

a) Sembolizm ve ikonografi: Grafik tasarımda semboller ve ikonlar, insan haklarıyla ilgili mesajların hızlı ve etkili biçimde iletilmesini sağlar. “Zinciri kırma sembolü” özgürleşmeyi, “adalet terazisi” ise eşitliği temsil eden yaygın göstergelerdendir. Bu tür görsel öğeler, izleyicide güçlü duygusal ve bilişsel tepkiler uyandırarak mesajın anlaşılabilirliğini artırır. Sanatsal formun dönüşümü bireysel tercihlere ve kültürel gelişmelere bağlıdır, insan zihni ve ruhuyla uyumlu semboller, izleyiciyle kurulan etkileşimi derinleştirir (Eroğlu, 2022a:9). Bu bağlamda grafik tasarımda kullanılan semboller yalnızca estetik değil toplumsal bilinç oluşturma amacı da taşır.

b) Renk psikolojisi: Grafik tasarımda renkler, yalnızca görsel estetik değil düşünce ve duygu iletimi açısından da önemli işlev görür. Renk psikolojisi, renklerin izleyicide nasıl duygusal tepkiler uyandırdığını ve hangi düşünsel mesajları taşıdığını inceler. Renklerin psikolojik ifade gücü, simgesel doğruluğu ve taşıdığı gerçekçi anlam; bütünlük içinde kaynaşarak derin bir anlatım potansiyeli sunar (Eroğlu, 2022b:55). Örneğin kırmızı; coşku, tehlike ya da acele gibi duyguları yansıtırken mavi; güven, huzur ve dinginlik ile ilişkilendirilir. Bu bağlamda renkler, insan hakları temalı tasarımlarda izleyiciye verilen mesajın tonunu ve etkisini doğrudan belirleyen temel bir bileşendir.

c) Tipografi seçimi: Grafik tasarımda tipografi, metnin yalnızca biçimsel düzenini değil duygusal tonunu ve vurgusunu da belirler. Farklı yazı karakterleriyle oluşturulan metinler, okunabilirlik düzeyini ve iletinin ciddiyetini vurgular. Özellikle manşetlerde cesur yazı tipleri dikkat çeker, içerik bölümlerinde sade ve okunabilir fontlar tercih edilir. Kimi tipografik düzenlemeler mesajın içine gizli ya da şifreli anlamlar yerleştirilmesine imkân tanır. Bu yönüyle tipografi, insan hakları gibi duyarlılık gerektiren konuların anlatımında stratejik bir iletişim aracıdır. Yazı karakterleri ve tipografi, metnin duygusal tonunu ve vurgusunu belirler. Gizli ya da şifreli mesajlar varsa şifreyi çözme eylemi bunları okuyan kişinin çabasını gerektirir ve bu eylem, mesajı unutulmaz hâle getirir (Heller ve Anderson, 2023:35).

d) Görsel hikâye anlatımı: Grafik tasarım, mesajları görsel unsurlarla ileterek insan hakları gibi toplumsal konulara dikkat çekmede önemli bir araçtır. Tipografi, ölçek ve görsel boyut gibi unsurlar; izleyiciyi yönlendirmede işlevsel rol oynar (Heller ve Anderson, 2023:90).

Görsel hikâyeler, bireylerin iletilmek istenen mesajla duygusal bağ kurmasını sağlar ve kimlik oluşturma sürecine katkıda bulunur (Heller ve Anderson, 2023:84). Posterler, broşürler ve sosyal medya içerikleri, kamu bilincini arttırmada sıkça kullanılır. Bütünsel görsel uyum, hedef kitlenin dikkatini çekerek ortak tepki oluşturur (Heller ve Anderson, 2023:87). Görsel iletişim, sadece bilgi aktarımında değil duygu, düşünce ve kimlik inşasında da etkili bir araçtır (Kocaman, 2024:15).

7. İnsan Hakları Mesajlarında Grafik Tasarımın Etkisini Açıklamak Amacıyla Kampanya Örneklerinin İncelenmesi

Türkiye’de engelli haklarını görünür kılmak amacıyla yürütülen kampanyalar, grafik tasarımın insan hakları iletişimindeki olumlu etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı’nın “Dünya Cerebral Palsy Günü” kampanyası, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın “Erişilebilirlik Türkiye, Engelsiz Yaşam! Buradayım” kampanyası ve UNICEF’in “Çocuk Hakları ve Çevre” temalı çalışması, bu bağlamda öne çıkan örneklerdir. Bu kampanyaların incelenmesi, grafik tasarımın insan hakları temalarını nasıl etkili biçimde aktarabildiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Kampanya afişleri; sembolizm ve ikonografi, renk psikolojisi, tipografi seçimi ve görsel hikâye anlatımı olmak üzere dört başlık altında analiz edilmiştir.

7.1. Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı (TSÇV) “Dünya Cerebral Palsy Günü” kampanyası

Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı (TSÇV) tarafından yürütülen “Dünya Cerebral Palsy Günü” kampanyası, spastik çocuklar ve ailelerinin yaşam kalitesini arttırmayı, toplumsal farkındalık ve duyarlılığı güçlendirmeyi amaçlamaktadır (STGM, 2025). Kampanyanın temel hedefi, spastik bireylerin toplumsal yaşama tam ve eşit katılımını sağlamak üzere eğitim, ekonomi, toplum ve fiziksel çevre alanlarında bütüncül çözümler geliştirmektir.

Görsel 1. Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı, Dünya Cerebral Palsy Günü, Afiş Tasarımı, İstanbul, 2016.

7.2. Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı “Dünya Cerebral Palsy Günü” Kampanyası Afişinin Grafik Tasarım İnceleme Analizi

a) İkonografi ve sembolizm açısından inceleme analizi: Dünya Serebral Palsi (CP) Günü için hazırlanan tanıtım afişi her yıl 6 Ekim’de sergileniyor. Kampanyada CP sembolleri ve dikkat çekici görseller kullanılarak farkındalığın artırılması amaçlanıyor. Afişte üst üste geçen üç halkada çocuk silüetleri ve her biriyle ilişkili metinler yer alıyor. Silüetler hem anonimliği hem de kapsayıcılığı simgelerken izleyicilerin kendilerini bu figürlerle özdeşleştirmesine yardımcı oluyor. Kalpler, kenetlenmiş eller ve el ele figürler sevgi, şefkat ve toplumsal dayanışmayı simgeliyor. Zıplayan figür ise neşe, özgürlük ve fiziksel hareketliliğe vurgu yaparak CP’li bireylerin potansiyeline dikkat çekiyor. Akıllı telefon görseli, modern iletişim ve sosyal medyada bilgi paylaşımının kolaylığını simgeliyor. CP’li bireylerin yaşadığı zorlukları ve başarıları görünür kılarak empati ve farkındalığı teşvik ediyor.

b) Renk psikolojisi açısından inceleme analizi: Kampanya afişinde kullanılan mavi, yeşil ve turuncu tonlar; sakin, umut dolu ve cesaretlendirici bir atmosfer yaratıyor. Mavi çember; güven, huzur ve barışı simgeliyor. İzleyiciyi cesur ve kendinden emin adımlar atmaya yönlendiriyor. Yeşil çember; büyüme, denge ve yeniden doğuşu temsil ediyor. Yenilenme ve umudu destekliyor. Turuncu çember; canlılığı ve etkileşimi yansıtarak bireyleri paylaşmaya ve birlikte hareket etmeye davet ediyor. Afişte kullanılan renk paleti; kampanyanın pozitif, empatik ve topluluk odaklı mesajlarını güçlendiriyor.

c) Tipografi açısından inceleme analizi: Tanıtım afişi, Serebral Palsi (CP) farkındalığını arttırmak amacıyla üç ana renkli daire ve sembolik figürler etrafında kurgulanmıştır. Mavi daire; "Zıpla" ifadesini ve zıplayan figür, hareket özgürlüğü ve yaşam sevincini simgeliyor. Yeşil daire; Akıllı telefonla görselleştirilen "Fotoğraf veya video çek" ifadesini, bireysel katılım ve görsel farkındalığı temsil ediyor. Turuncu daire; dijital etkileşim çağrısı yapıyor, "Sosyal medyada paylaşın ve üç arkadaşınıza meydan okuyun" yönlendirmesinde bulunuyor.

d) Görsel hikâye anlatımı açısından inceleme analizi: Kampanya, engelli çocukların okul ve sosyal yaşamlarındaki başarılarını, inisiyatif alma kapasitelerini, toplumda kendilerini savunma ve bireyselliklerini ifade etme yeteneklerini tanıtmayı hedefliyor. TŞÇV'nin kampanya afişi; barındırdığı güçlü sembolizm, iyi seçilmiş renk psikolojisi, okunabilir ve dikkat çekici tipografik özellikleri ile etkileyici görsel hikâye anlatımı sayesinde cerebral palsy konusunda kamuoyu farkındalığını artırıyor.

7.3. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı "Erişilebilirlik Türkiye, Engelsiz Yaşam! Buradayım" Kampanyası

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından "3 Aralık Dünya Engelliler Günü" kapsamında kişi, kurum ve kuruluşlara yönelik farkındalık etkinliği düzenlenmektedir. Etkinliğin amacı, engelli bireylerin kamu hizmetlerine erişimini arttırmak ve sosyo-ekonomik yaşama katılımlarını destekleyen uygulamalara dikkat çekmektir. Afişin tasarımında "Erişilebilirlik Ödülleri" başlığı altında; erişilebilir ürün ve tasarımlar (dijital uygulamalar, kamu hizmetleri, üniversiteler vb.), erişilebilir toplum hizmetleri (işyerleri, sosyal sorumluluk projeleri vb.) ve erişilebilirlik odaklı bilimsel araştırmalar ve medya içerikleri kategorilerine yer verilmiştir.

Kampanya, fırsat eşitliğini temele alarak "herkes için engelsiz toplum" anlayışını hedeflemektedir. Bu kapsamda Kütahya Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından "Erişilebilirlik Farkındalık Belge Sertifikası" yayımlanmıştır (YİKOB, 2020).

Görsel 2. Erişilebilirlik Türkiye, Engelsiz Yaşam! Buradayım, Afiş Tasarımı ve Sertifikası, Ankara, 2020.

7.4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı “Erişilebilirlik Türkiye, Engelsiz Yaşam! Buradayım” Kampanyası Afişinin Grafik Tasarım İnceleme Analizi

a) İkonografi ve sembolizm açısından inceleme analizi: “Erişilebilir Türkiye, Engelsiz Hayat! İşte Buradayım” kampanyasında kullanılan simge ve semboller; kapsayıcılığı ve erişilebilirliği vurgulayarak kampanya mesajlarının açık ve güçlü biçimde iletilmesini ve toplumsal farkındalığın artırılmasını amaçlamaktadır. Annesinin koruyucu kucağında mutlu bir otizmlili bireyin yer aldığı poster, sevgi ve güven temasını öne çıkarırken afişte bir insan silüetinin kullanılmış olması, mesajın herkes tarafından benimsenmesine katkı sağlar. Kız çocuğu figürü, farkındalık yaratmada etkili bir simge olarak “korunma ve mutluluğu” yansıtır. Afişte yer alan akıllı telefon simgeleri ise sosyal medyanın gücünü ve bilginin yayılmasındaki rolünü temsil eder. “Erişilebilirlik herkes içindir! Buradayım” ifadesiyle de dijital erişimin önemi vurgulanır.

b) Renk psikolojisi açısından inceleme analizi: Afişte kullanılan renkler, dikkati çekmek ve izleyicide duygusal bir bağ kurmak amacıyla özenle seçilmiştir. Kampanyada kullanılan turkuaz yeşili ve mavi renkler; erişilebilirlik, barış ve güveni simgeler. Yeşil; büyüme ve yenilenmeyi, mavi ise güven ve sadakati temsil eder. Beyaz, açıklık ve sadeliği çağrıştırarak mesajın daha kolay anlaşılmasına katkı sağlar. Kontrast renkler, önemli mesajların öne çıkmasında etkilidir. Örneğin, siyah zemin üzerine beyaz ve mavi metin kullanımı okuma kolaylığı sağlar. Siyah-beyaz fotoğraf, ön plandaki açık renkli yazılarla güçlü bir görsel etki yaratarak mesajın vurgulanmasını destekler.

c) Tipografi açısından inceleme analizi: Kampanya afişinin okunabilirliği ve estetik

çekiciliği, kullanılan yazı karakteriyle doğrudan ilişkilidir. Afişteki sans-serif yazı tipleri, yüksek okunabilirlik ve erişilebilirlik sağladığı için tercih edilmiştir. Bu karakterler hem basılı hem de dijital mecralarda kolay okunabilirlik sunar.

d) Görsel hikâye anlatımı açısından inceleme analizi: Afişte engelli bireylerin günlük yaşamına dair kesitler, bağımsızlık ve erişilebilirlik temalarıyla birlikte hem yazı hem de görseller aracılığıyla sunulmuştur. Metin ve görsel kombinasyonu, destek ve kapsayıcılık mesajını etkili biçimde yansıtmaktadır. Afişin merkezinde yer alan anne-çocuk motifi, izleyiciyi duygusal olarak etkilerken sosyal ve toplumsal bilinci artırır. Kampanya, mesajını güçlü biçimde ileterek izleyicinin empati kurmasını sağlamaktadır. Grafik tasarımın afişte etkili şekilde kullanılmış olması, kolay erişilebilirliğe ve engelli haklarının doğru ve etkili anlatımına başarılı bir örnektir.

7.5. UNICEF'in "İklim Değişikliği Odağında Çocuk Hakları Ve Çevre" Kampanyası

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (BMÇHS), çocukları "birey" olarak tanımlayarak onları çeşitli hak kategorileriyle donatmaktadır. Çocuk hakları; "koruma, bakım ve katılım" başlıkları altında toplanır. Bu haklar birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Çocukların temel gereksinimlerinin karşılanması ve karar alma süreçlerine katılımı, hakların etkin biçimde uygulanmasının da temelidir (Başar, 2019; Sandberg, 2018).

BM Çocuk Hakları Komitesi'nin 26 No'lu genel yorumu, çevresel tehditlerin çocuk hakları üzerindeki etkisine odaklanarak "devletlerin çevre kirliliğiyle mücadelede önleyici tedbirler almasını" zorunlu kılmaktadır. BMÇHS'nin 24(2)(c) ve 29(1)(e) maddeleri, "çocukların sağlıklı çevrelerde yaşama hakkı ile çevreye saygı temelli eğitim alma hakkını" güvence altına almaktadır (CRC, 2023). Söz konusu kampanya; çocukların hakları konusunda bireysel, sosyal ve toplumsal farkındalık yaratmak, çocukları hakları doğrultusunda bilgilendirmek ve savunuculuk becerilerini desteklemek amacıyla yürütülmektedir. Bu bağlamda çocukların görüşlerini ifade edebilecekleri ve karar alma süreçlerine katılabilecekleri demokratik platformlar oluşturulması önem arz etmektedir. Çocukların yalnızca hak sahibi özneler (bireyler) olarak tanınması değil haklara erişim süreçlerinin adil ve kapsayıcı olması da esastır. Özellikle düşük ekonomik şartlarda yaşayan çocuklar için hakların uygulanmasında karşılaşılan yapısal engellerin göz önünde bulundurulması ve bunlara yönelik önlemler alınması gerekmektedir.

Türkiye tarihinde çocuk haklarına duyarlı politikalar geliştirildiği görülmektedir.

1822’de çocuk ıslahevlerinin kurulması ve 1921’de Çocuk Esirgeme Kurumunun hayata geçirilmesi bu sürecin ilk adımlarındandır. Mustafa Kemal Atatürk’ün 23 Nisan’ı çocuklara “Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” olarak armağan etmesi, çocuk refahına atfedilen değeri sembolleştirmektedir (Kurt, 2016).

Çocuk hakları; İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, BM sözleşmeleri ve çocuklara özgü çeşitli uluslararası belgeler aracılığıyla da insan hakları sistemi içinde özel olarak koruma altına alınmıştır. Çevresel bozulmanın etkilerinden korunma ve çocukların çevresel aktörler olarak tanınması, günümüz çocuk politikalarının öncelikli hedeflerindedir (Marsal ve Llacuna, 2016).

Görsel 3. BM Çocuk Hakları Komitesi, İklim Değişikliği Odağında Çocuk Hakları ve Çevre, Afiş Tasarımı, Ankara, 2024.

7.6. UNICEF'in BM Çocuk Hakları Komitesi İklim Değişikliği Odağında Çocuk Hakları ve Çevre” Kampanyası Afişinin Grafik Tasarım İnceleme Analizi

a) İkonografi ve sembolizm açısından inceleme analizi: UNICEF’in iş birliğiyle hazırlanan “İklim Bileşeni Odağında Çocuk Hakları ve Çevre” afişi, sosyal mesajları bilimsel görsel öğelerle birleştirerek çocuk hakları ile çevre bilinci arasında güçlü bir bağ kurmaktadır. Afişin Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti’nin bayraklarıyla başlıyor oluşu, uluslararası iş birliğini simgelerken merkezdeki dünya çizimi ve çocuk figürleri, çocukların çevreye dair farkındalığını ve katılımını görsel olarak ifade etmektedir. Afişin sağ alt köşesinde yer alan UNICEF logosu ve “her çocuk için” ifadesi, çocukların sağlıklı çevrede yaşama haklarını vurgular. Afişte kullanılan yeşil ve mavi tonlar, çevre temasını güçlendirmekte; bitki simgeleri

ise doğanın yenilenmesini ve çocuk gelişiminin sürdürülebilirlikle ilişkisini temsil etmektedir. Merkezdeki el çizimi olarak verilmiş dünya figürü, gezegenin kırılganlığına ve iklim değişikliğinin küresel etkilerine dikkat çeker. Afişteki semboller ve ikonlar, soyut kavramları somutlaştırarak çocuk hakları ile çevresel sürdürülebilirlik arasındaki bağlantı ifade etmektedir. Sol üst köşedeki BM ve UNICEF logoları, küresel otoritenin ve uluslararası yükümlülüğün sembolü niteliğindedir. Poster, çocuk hakları ile çevresel sorumlulukların yalnızca ulusal değil, aynı zamanda küresel düzeyde kolektif bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini vurgulayan etkili bir grafik anlatım sunmaktadır.

b) Renk psikolojisi açısından inceleme analizi: Afişteki yeşil arka plan, ekolojik sorunları ve sürdürülebilirlik kavramlarını çağrıştırarak çevreyi koruma, barış ve uyum temalarını güçlendirmektedir. Renk psikolojisine göre yeşil; huzur, güvenlik ve doğa bilinci ile ilişkilendirilmekte ve çevresel farkındalığı teşvik etmektedir. Mavi tonlar; su kaynaklarını, istikrar ve dinginlik kavramlarını yansıtırken çocuk hakları ve güvenli çevre konularında güven, sorumluluk ve barışı temsil eder. UNICEF'in ambleminde yer alan mavi renk, suyun israf edilmemesi ve korunması ile çocuk hakları konusunda küresel dayanışmanın simgesidir. Beyaz metin, saflık, temizlik ve açıklık anlamları taşıırken yeşil arka plan üzerinde kontrast oluşturarak mesajın etkili ve okunabilir biçimde iletilmesini de sağlar. Bu renk bütünlüğü, afişte verilen mesajın duygusal ve bilişsel düzeyde güçlenmesine önemli katkılar sunmaktadır.

c) Tipografi açısından inceleme analizi: UNICEF, çocuklara yönelik tasarımlarında yuvarlak ve yumuşak hatlı yazı karakterleri kullanarak mesajın kolay erişilebilir ve samimi olmasını amaçlamaktadır. Posterde kullanılan sans-serif yazı tipi, sadelik ve modernlik sağlayarak okunabilirliği ve erişilebilirliği arttırmaktadır. Afişin "İklim Değişikliği Odağında Çocuk Hakları ve Çevre" başlığı, konuyu net ve doğrudan şekilde ifade eder. Hedef kitle hem yetişkinler hem de çocuklardır. Bu nedenle afişteki metin dili karmaşık terimlerden uzak ve sade bir biçimde düzenlenmiştir. Başlığın büyük ve kalın harflerle yazılmış olması içeriğin ciddiyetini yansıtırken alt başlıkların daha küçük puntuyla verilmesi, okuyucuyu kademeli olarak detaylara yönlendirir. Bu tipografik hiyerarşi, mesajın doğru algılanmasını sağlar. Yeşil zeminle uyumlu yazı tipi seçimi, doğayı ve çevre bilincini destekleyen görsel bütünlüğü tamamlamaktadır.

d) Görsel hikâye anlatımı açısından inceleme analizi: UNICEF'in "İklim Değişikliği

Odağında Çocuk Hakları ve Çevre” kampanyası, görsel hikâye anlatımı sayesinde çocuk hakları ile çevresel sorunlar arasındaki doğrudan ilişkiyi vurgulamaktadır. Çocuklar tarafından çizilmiş gezegen figürü, iklim değişikliğinin çocukların yaşamları üzerindeki etkisini simgesel düzeyde yansıtarak “çevre krizinin insan hakları bağlamında ele alınması gerektiğini” ortaya koymaktadır. Görselin sadeliği ve çocukların yaratıcı katkıları, mesajın anlaşılabilirliğini arttırmakta ve “çevre bilincinin erken yaşta geliştirilmesi gerektiğini” ima etmektedir. Alt bölümde yer alan “her çocuk için” ifadesi ve UNICEF logosu, çocuk haklarının evrenselliğini ve çevresel sürdürülebilirliğin bu haklarla olan bağına pekiştirmektedir. Afişin üst kısmında bulunan Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti bayrakları ile UNICEF logosu ise kampanyanın ulusal sınırları aşan ve uluslararası iş birliği gerektiren bir soruna dikkat çektiğini göstermektedir. Bu çok taraflı yapı, “iklim krizine karşı ortak sorumluluk anlayışını” sembolize etmektedir. Sağlıklı ve yaşanabilir çevrelerde büyüme hakkı, günümüz toplumlarının gelecek kuşaklara karşı temel bir sorumluluğudur. Bu bağlamda kampanya, çevresel adaletin aynı zamanda çocukların insan onuruna yaraşır bir yaşam sürme hakkının da ayrılmaz bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır (Marsal ve Llacuna, 2016:53).

8. İnsan Hakları Temelli Kampanyalarda Ortak Stratejiler ve İletişim Unsurları

Kampanyalar, farklı kurumlar tarafından yürütülüyor olsa da insan hakları ve sosyal adalet konularında benzer hedefler ve stratejiler etrafında şekillenmiştir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı ve UNICEF gibi kuruluşlar bu tür kampanyalarda aktif roller üstlenmektedir. Çocuk hakları, eğitim, çevresel sürdürülebilirlik, erişilebilirlik ve engelli hakları, kampanyaların temel odak alanlarıdır. Tüm bu temalar, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi hedefi doğrultusunda evrensel bir çerçevede ele alınmaktadır. Toplumsal farkındalığı arttırmayı amaçlayan kampanyalar, “farkındalığa çağrı kampanyaları” ve “eylem odaklı kampanyalar” olmak üzere iki temel strateji üzerinden ilerler. Her iki tür kampanya da toplumu bilgilendirmeyi, toplumsal ve sosyal duyarlılığı geliştirmeyi ve bireyleri harekete geçirmeyi amaçlar.

Grafik tasarım unsurları, kampanya afiş ve materyallerinde etkin biçimde kullanılmaktadır. Güçlü semboller, simgeler, amblemler ve infografikler; konunun akılda kalıcılığını arttırmakta ve mesajların daha hızlı kavranmasına katkı sunmaktadır. Kampanyalardaki renk kullanımı da stratejik olarak belirlenmiştir. Kırmızı, aciliyet ve riski; mavi, güven ve korumayı; sarı ise umut ve iyimserliği ifade ederek izleyicide psikolojik etkiler

biraktırmaktadır. Okunaklı ve dikkat çekici yazı karakterleri, mesajların açık ve etkili biçimde iletilmesini destekler. Görsel anlatımda empati oluşturmak amacıyla gerçek yaşamdan sahneler, fotoğraflar ve tanıklıklar kullanılır. Bu yöntem, mesajların daha derin düzeyde anlaşılmasına ve kampanyanın insani boyutunun öne çıkmasına katkı sağlar.

Kampanyaların yerel düzeyde başarı elde edebilmesi amacıyla bölgesel sivil toplum kuruluşları, devlet kurumları ve toplum önderleri ile iş birlikleri kurulur. Aynı zamanda küresel aktörlerle ortaklıklar geliştirilerek bunların uluslararası etkileri de artırılabilir. UNICEF'in bu bağlamdaki faaliyetleri, küresel sorunlara dikkat çekerken yerel çözümleri de destekleyen çok katmanlı bir strateji sunmaktadır.

Son olarak teknolojik değişimlere paralel gelişen dijital platformlar ve sosyal medya araçları, kampanyaların erişilebilirlik kapasitesini genişletmekte ve hedef kitleyle etkileşim kurmayı kolaylaştırmaktadır. Kamuoyu farkındalığı, interaktif ve katılımcı dijital içerikler aracılığıyla artırılmakta ve insan hakları söylemleri daha geniş toplumsal katmanlara ulaştırılabilmektedir.

9. İnsan Hakları Temelli Kampanyalarda Farklı Stratejiler ve İletişim Unsurları

Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı'nın "Dünya Serebral Palsi Günü" kampanyası, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın "Erişilebilirlik Türkiye, Engelsiz Yaşam! Buradayım" Kampanyası, UNICEF'in BM Çocuk Hakları Komitesiyle birlikte yürüttüğü "İklim Değişikliği Odağında Çocuk Hakları ve Çevre" kampanyası, sosyal sorumluluk geliştirmeyi ve farkındalık yaratmayı ön plana çıkaran başlıca kampanyalardır. Her kampanyanın kendine özgü bir amacı, hedef kitlesi, stratejisi ve odağı vardır. Aşağıda, bu kampanyalar arasındaki temel farklar; "hedefler ve tematik ana noktalar, mesajlar ve iletişim dili, uluslararası perspektif ve metodoloji" başlıkları bağlamında açıklanmıştır.

9.1. Hedefler ve Tematik Ana Noktalar Bağlamında Temel Farklar

Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı tarafından yürütülen "Dünya Serebral Palsi Günü" kampanyası, serebral palsili bireylerin hakları ve ihtiyaçlarına yönelik toplumsal farkındalığı arttırmayı amaçlamaktadır. Kampanya; özellikle çocuklar ve ailelerine yönelik sosyal destek, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimin güçlendirilmesine odaklanmaktadır. Karar alıcılar, eğitimciler, sağlık profesyonelleri ve genel kamuoyu, kampanyanın başlıca hedef gruplarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, serebral palseye ilişkin bilgi eksikliğinin giderilmesi ve bilgi

eksikliği bulunan kesimlerde bilinç düzeyini arttırmak temel önceliktir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın "Erişilebilirlik Türkiye, Engelsiz Yaşam! Buradayım" kampanyası ise engelli bireylerin toplumsal yaşama tam katılımını sağlama hedefiyle erişilebilirlik ve toplumsal farkındalık temalarına odaklanmaktadır. Fiziksel ve sosyal erişilebilirliğin artırılması ile toplumda engellilik konusunda duyarlılığın geliştirilmesini hedeflemektedir. Kampanya; işyerleri, okullar ve kamu binalarının fiziksel erişilebilirliğini geliştirerek toplumun engellilik konusundaki bilgisini arttırmayı amaçlamakta; bireyler, aileler, kamu kurumları ve özel sektör dâhil geniş kitlelere ulaşmayı hedeflemektedir.

UNICEF ve BM Çocuk Hakları Komitesi tarafından yürütülen çevre ve çocuk hakları temelindeki "İklim Değişikliği Odağında Çocuk Hakları ve Çevre" kampanyası, iklim değişikliğinin çocuk hakları üzerindeki etkilerine dikkat çekmektedir. Kampanya; çocukların sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını savunmakta, çevresel sürdürülebilirlik ile çocukların refah ve güveni arasında bağ kurarak küresel düzeyde ortak bilinç oluşturmayı amaçlamaktadır. Politika yapıcılar, eğitimciler, ebeveynler ve gençler, bu kapsamda hedeflenen ana paydaşlardır.

9.2. Mesajlar ve İletişim Dili Bağlamında Temel Farklar

Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı'nın yürüttüğü kampanya, serebral palsili çocukların karşılaştığı sosyal engellere farkındalık oluşturmayı ve bu bireylerin sosyal yaşama eşit katılım hakkını ön plana çıkarmaktadır. Kampanya, konu hakkında toplumsal duyarlılığı artırma amacıyla serebral palsy hakkında kamuoyunun bilgi düzeyini "şefkatli ve destekleyici bir yaklaşımla" geliştirmeyi hedeflemektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın "Engelsiz Türkiye, Engelsiz Hayat! Buradayım" sloganıyla yürüttüğü kampanya, engelli bireylerin yaşam alanlarına fiziksel erişimlerinin kolaylıkla sağlanmasının ve bunlara erişim haklarının korunmasının önemini vurgulamaktadır.

UNICEF'in "Ben Buradayım" sloganıyla yürüttüğü kampanya ise engelli bireyleri kendi seslerini duyurmaya, haklarını savunmaya ve toplumsal yaşama aktif biçimde katılmaya teşvik etmektedir. Bununla birlikte UNICEF ve BM Çocuk Hakları Komitesi'nin "İklim Değişikliği Odağında Çocuk Hakları ve Çevre" başlıklı kampanyası, sağlıklı bir çevrenin korunması ile çocuk hakları arasındaki ayrılmaz ilişkiyi vurgulamaktadır. Bu kampanya, çocukların geleceğini güvence altına almak amacıyla çevresel sorumluluk bilincini geliştirmeyi ve sürdürülebilir bir

çevreye yönelik küresel farkındalığı arttırmayı amaçlamaktadır.

9.3. Dünya Çapındaki Sorunlar İçin Uluslararası Perspektif Ve Metodoloji Bağlamında Temel Farklar

TSCV'nin "Dünya Serebral Palsi Günü" kampanyası, serebral palsili çocukların eğitim, rehabilitasyon ve temel haklarına vurgu yaparak hem sosyal hem de tıbbi farkındalığı arttırmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda kampanya; kamu, eğitim ve sağlık kurumlarında bilinç düzeyinin yükseltilmesini amaçlamakta; serebral palsili bireylerin evrensel haklarını savunmak üzere yerel düzeyde ulusal farkındalık çalışmaları yürütmektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın kampanyası ise engelli bireylerin erişim haklarını temel alarak erişilebilirlikleri ekseninde toplumu bilinçlendirmeyi, bir araya getirmeyi ve sosyal dönüşümü teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu kampanya, fiziksel erişimin sağlanmasının ötesine geçerek erişilebilirlik konusunda yapısal düzenlemeler ve kapsayıcı politikaların geliştirilmesini savunur. Aynı zamanda uluslararası normlara dayalı küresel standartlarla uyumlu bir erişim politikası geliştirilmesine katkı sunmaktadır.

UNICEF'in "Çocuklar için Hakların Birleştirilmesi veya Çevre" temalı kampanyası, iklim değişikliğinin çocuk hakları üzerindeki etkilerine dikkat çekerek çevresel tehlikelere karşı çocukları korumayı ve bu alanda bütüncül yasal yaklaşımların geliştirilmesini savunmaktadır. BM Çocuk Hakları Komitesi'nin desteğiyle yürütülen kampanya, çocuk haklarının iklim politikalarında merkezî bir yer edinmesini ve bu doğrultuda küresel stratejilerin şekillendirilmesini hedeflemektedir.

Her üç kampanya da kamuoyundaki farkındalığı arttırmayı amaçlar ancak odaklandıkları temalar ve yöntemler bakımından farklılaşmaktadır. TSCV'nin kampanyası "serebral palsili bireylerin haklarına" odaklanırken Bakanlığın kampanyası "sosyal eşitlik ve yapısal erişilebilirlik ilkelerine" dayanmaktadır. UNICEF'in kampanyası ise "iklim değişikliği bağlamında çocuk merkezli bir perspektif" sunarak "küresel düzeyde hak temelli politikaların gerekliliğini" vurgulamaktadır.

10. Sonuç

İnsanların yalnızca "insan" oldukları gerekçesiyle onurlarının korunması ve haklarının tanınarak güvence altına alınması gerektiğine dair gelişen kolektif bilinç, 20. yüzyılın en büyük

kazanımlarından biri olan “insan hakları kavramını” ortaya çıkarmıştır (Yıldırım ve Aslan, 2019:643). Bu temel düşünceden hareketle çalışmada incelenen kampanya örnekleri, “grafik tasarımın insan hakları mesajlarının iletilmesinde oynadığı önemli rolü ve bu katkının kampanya başarısına etkisini” ortaya koymaktadır. İnsan hakları odaklı kampanya afişleri, belirli bir konuyu etkili ve güçlü bir biçimde iletmek amacıyla hazırlanır. Bu bağlamda tipografi, renk kullanımı, sembolizm, ikonografi ve görsel hikâye anlatımı gibi grafik tasarım öğeleri; hedef kitlenin hem duygusal hem de bilişsel tepkilerini uyandırmayı amaçlar. Afişlerin kalıcı etkiler yaratabilmesi, bu bileşenlerin uyumlu ve stratejik kullanımına bağlıdır.

Grafik tasarımın insan hakları savunuculuğundaki işlevleri; bilgiyi etkili biçimde aktarma, kamuoyunu harekete geçirme ve sosyal değişime katkıda bulunma gücünde yatmaktadır. İnfografikler, posterler ve dijital medya içerikleri aracılığıyla sunulan görseller; hedef kitlede güçlü duygusal tepkiler yaratabilir ve karmaşık meselelerin anlaşılmasını kolaylaştırabilir. Bu iletişim biçimi, yalnızca kamuoyunun dikkatini çekmekle kalmaz aynı zamanda yasa yapıcıların karar süreçlerini de olumlu yönde etkileyebilir. Grafik tasarım, insan hakları temelli kampanyalarda toplumsal farkındalığın yaygınlaştırılmasında da stratejik bir araçtır. Kampanyaların özellikle sosyal medya gibi dijital platformlarla hızla geniş kitlelere ulaşabiliyor oluşu, destekçi tabanlarını arttırmakta ve kamuoyunun konuya dair duyarlılığını pekiştirmektedir. Bu durum; insan hakları ihlalleri, veri adaletsizliği ve erişim sorunları gibi kritik meselelerin gündeme taşınmasına önemli katkı sağlamaktadır. Ayrıca etkili bir grafik tasarım, insan hakları savunucularına mesajlarını açık, güçlü ve eyleme geçirici biçimde sunma açısından taktiksel avantajlar sağlar. Görsel kimliğin güçlü oluşu, kampanyaların güvenilirliğini ve etki alanını artırır. Bu bağlamda grafik tasarım, sosyal adalet ve değişim taleplerini görünür kılma sürecinde kritik bir araçtır. Dolayısıyla tasarım süreçlerinin bilinçli şekilde yönetilmesi ve insan hakları ihlallerine karşı küresel farkındalık oluşturacak biçimde kurgulanması büyük önem taşımaktadır.

11. Öneriler

Gelecekte insan hakları temelli kampanyaların daha etkili olabilmesi için grafik tasarımcıların hedef kitlelerin dilsel ve kültürel normlarını dikkate alması önem arz etmektedir. Yerelleştirme stratejisini benimsemek, izleyiciyle güçlü duygusal ve bilişsel bağlar kurmaya olanak tanır. Özellikle karmaşık temalar söz konusu olduğunda görsel öğelerin sadeleştirilmesi ve mesajın bu yolla ön plana çıkarılması, kampanyanın bilimsel temellerini

desteklemekte ve anlaşılabilirliğini arttırmaktadır. Kampanyaların geniş kitlelere ulaşabilmesi ve etkili olabilmesi için web siteleri ve sosyal medya platformları gibi tüm iletişim kanallarında tutarlı bir görsel kimlik ve mesaj bütünlüğü ile yer alması kritik öneme sahiptir. Ayrıca etkileşimli grafikler, artırılmış gerçeklik (AR) ve sanal gerçeklik (VR) gibi yeni medya teknolojileri izleyici katılımını arttırarak kampanyanın etkisini önemli ölçüde yükseltebilmektedir. Kampanyalara yönelik toplumsal farkındalığın arttırılması amacıyla sürdürülebilir iletişim stratejileri geliştirmek de oldukça gereklidir. Bu doğrultuda uluslararası örgütler, devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında etkin iş birliklerinin kurulması, yeni politikalar ve programlar geliştirilmesi de önem arz eder.

Yerel düzeyde yürütülen kampanyaların başarısı ise mahallî düzeyinde faaliyet gösteren, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, toplum liderleri ve STK'larla kurulacak iş birliklerine bağlıdır. Sosyal medya ve dijital iletişim kanallarının interaktif ve katılımcı içerik üretimi yoluyla etkili biçimde kullanılması, mesajların daha geniş kitlelere ulaşmasına katkı sağlar. Aynı zamanda, kampanyaların çocuklar ve aileler üzerindeki etkilerini arttırmak amacıyla okullarda ve topluluklarda çocuk haklarına ilişkin eğitim programlarının düzenlenmesi, desteklenmesi ile bu süreçlerin etkin biçimde izlenmesi ve değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Kaynakça

Alexander, C. (1964). *Notes on The Synthesis of Form*, Vol. 5, Massachusetts, Cambridge: Harvard University Press.

Al, B. (2019). "Generatif Sanat Kavramı ve Görsel Sanatlarda Sayısal Yaratıcılık", *Tasarım Enformatiği Dergisi*, Sayı 2, s.78–91.

Amabile, T. M. (1996). *Creativity and Innovation in Organizations*, Vol. 5, Harvard Business School, s.15.

Arıkan, A. G. (2009). *İmgeden Baskıya Grafik Tasarım*, Konya: Eğitim Akademi Yayınları.

Artut, S. (2019). "Yapay Zekâ Olgusunun Güncel Sanat Çalışmalarındaki Açılımlar", *İnsan ve İnsan Bilim Kültür Sanat ve Düşünce Dergisi*, Sayı 22, s.767–783.

Aslıhan, Ü. N. A. L., ve Kılınç, İ. (2020). "Yapay Zekâ İşletme Yönetimi İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme", *Yönetim Bilişim Sistemleri Dergisi*, Sayı 1, s.51–78.

Balkır, Z. G. (2009). *Türk Anayasa Yargısında Sosyal Hakların Korunması*, Yayınlanmış Profesörlük Takdim Tezi, Kocaeli Üniversitesi Yayınları.

Başar, F. (2019). "Avrupa Birliği Hukuku ve Uluslararası Hukukta Çocukların Göç ve İlticaya İlişkin Hakları", *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi*, Sayı 2, s.84-95.

Becer, E. (1999). *İletişim ve Grafik Tasarım*, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Bratspies, R. M. (2015). "Do We Need a Human Right to a Healthy Environment", *Santa Clara Journal of International Law*, s.31-69.

Erdoğan, M. (2011). *İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku*, Ankara: Orion Yayınları.

Eroğlu, Ö. (2022a). *Sanatta Değişen Gerçeklik Kavramı*, İstanbul: Tekne Yayınları, s.9.

Eroğlu, Ö. (2022b). *Sanat ve Sanatçı: Sanat Yaratımının Psikolojik Temelleri*, İstanbul: Tekne Yayınları, s.47-55.

Eroğlu, Ö. (2023). *Goethe, Görsel Sanatlarda Dönüşüm*, İstanbul: Tekne Yayınları, s.55.

Gemalmaz, H. B. (2023). *Cumhuriyetin 100. Yılı Anısına İnsan Hakları Makaleleri Seçkisi II*, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, çev. Mücahit Yasin Zabunoğlu, Ankara: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Yayınları.

Heller, S. ve Anderson, G. (2023). *Grafik Tasarım Fikirler Kitabı*, çev. Zeynep Tür, İstanbul: Ketebe Kitap ve Dergi Yayınları.

Kayak, S. (2018). "Ders Kitaplarında Kullanılan Görsellerin Yapılandırıcı Öğrenme Yaklaşımına Göre Öğrenmeye Katkısına Yönelik Öğretmen Görüşleri", *International Journal Of Field Education*, Sayı 4(1), s.57-69.

Kırca, M. (2024). "Grafik Tasarım ve Endüstri İş Birliğinin Dönüşümü", *Bodrum Journal of Art and Design*, Sayı 3(1), s.41-55.

Kocaman, Ş. (2024). *Dijital İletişim ve Grafik Tasarımında Güncel Uygulamalar, Eğilimler ve Öneriler*, İstanbul: Artikel Akademi Yayınları.

Kurt, L. S. (2016). "Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Sayı 36, s.99-127.

Marsal ve Llacuna (2016). "City Indicators on Social Sustainability as Standardization Technologies for Smarter (Citizen-Centered) Governance of Cities", *Social Indicators Research*, s.1193-1216.

Mercin, L. (2016). "Sanat/Grafik Tasarım Etkinliklerinin Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimine Katkısının İncelenmesi", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 57, s.372-379.

Patterson, J. Ve Saville, J. (2012). *Viscomm: a Guide to Visual Communication and Design*, Cambridge University Press, VCE Units s.1-4.

Sandberg, K. (2018). *Children's Right to Protection Under The CRC. in a. Falch-Eriksen& E. Backe-Hansen (Eds.), Human Rights in Child Protection-İmplications for Professional Practice and Policy (Pp.16)*, Palgrave Macmillan.

Savcı, B. (1953). *İnsan Hakları*, Ankara: AÜSBFY Yayınları.

Sinden, A. (2005). "In Defense of Absolutes: Combating The Politics of Power in Environmental Law", *Iowa Law Review*, s.1405-1511.

Taluğ, D. Y. ve Eken, B. (2023). "Intersection of Human Creativity and Artificial İntelligence in Visual Design", *Journal Of Art And Iconography*, Sayı 4(1), s.18-29.

Toraman, Ç. ve Gözütok, F. D. (2014). "İlköğretim 8. Sınıf Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Ders Programı'nın (2010) Değerlendirilmesi", *Elementary Education Online*, Sayı 13(3), s.954-979.

Yıldırım, B. ve Aslan, H. (2019). "İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet: Ortak Bir Kader Mümkün Mü? Nasıl Bir İlişki, Ne Çeşit Bir Etkileşim", *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Sayı 30(2), s.643-664.

İnternet Kaynakları

http 1: "STGM, Dünya Cerebral Palsy Günü: 1 Dakikada Dünyamı Değiştir",
<https://www.stgm.org.tr/dunya-cerebral-palsy-gunu-1-dakikada-dunyami-degistir>, Erişim tarihi: 05.04.2025.

http 2: "Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı, 2020 Erişilebilirlik Ödülleri",
<http://www.eskisehir.gov.tr/2020-erisilebilirlik-odulleri>, Erişim tarihi: 12.11.2024.

http3: "Unicef",https://www.unicefturk.org/yazi/cocukhaklaricevre?utm_source=Google&utm_medium=cpc&utm_campaign=DSA&utm_term=&utm_content=textad&gad_source=1&gclid=Cj0KCOjwhr6_BhD4ARIsAH1YdjBgBJ9Cflj_croAO7zHtJqM7kWJBiF6s01SEgP_BfTHz8Qof8ikY4aAiMUEALw_wcB, Erişim tarihi: 05.04.2025.

http 4: "Çocuk Hakları Komitesi, İklim Değişikliği Odağında Çocuk Hakları ve Çevre Hakkında 26 No'lu (2023) Genel Yorum", <https://www.ihd.org.tr/wpcontent/uploads/2023/09/1%CC%87 klim-deg%CC%86is%CC%A7iklig%CC%86i-odag%CC%86%C4%B1nda-c%CC%A7ocuk-haklar%C4%B1-ve-c%CC%A7evre-hakk%C4%B1nda-26-No%E2%80%99lu-2023-Genel-Yorum.pdf>, Erişim tarihi: 06.04.2025.

http 5: "Çocuk Hakları Komitesi, İklim Değişikliği Odağında Çocuk Hakları Ve Çevre Hakkında 26 No'lu (2023) Genel Yorum", <https://www.ihd.org.tr/wpcontent/uploads/2023/09/1%CC%87klim-deg%CC%86is%CC%A7iklig%CC%86i-odag%CC%86%C4%B1nda-c%CC%A7ocuk-haklar%C4%B1-ve-c%CC%A7evre-hakk%C4%B1nda-26-No%E2%80%99lu-2023-Genel-Yorum.pdf>, Erişim tarihi: 06.04.2025.

http 6: “Unicef, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Yazılı Maddeler”, <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7cocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>, Erişim tarihi: 06.04.2025.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1. Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı, “*Dünya Cerebral Palsy Günü*”, 2016, Afiş Tasarımı, İstanbul.

<https://www.tscv.org.tr/PageContent/en/projeler/1570>, Erişim tarihi: 23.10.2024.

Görsel 2. “*Erişilebilirlik Türkiye, Engelsiz Yaşam! Buradayım*”, 2020, Afiş Tasarımı ve Sertifikası, Ankara. <http://www.eskisehir.gov.tr/2020-erisilebilirlik-odulleri>, Erişim tarihi: 09.07.2024.

Görsel 3. BM Çocuk Hakları Komitesi, “*İklim Değişikliği Odağında Çocuk Hakları ve Çevre*”, 2024, Afiş Tasarımı, Ankara. <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/bm-%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1-komitesi-i-%CC%87klim-de%C4%9Fi%C5%9Fikli%C4%9Fi-oda%C4%9F%C4%B1nda-%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1-ve-%C3%A7evre>, Erişim tarihi: 04.04.2025.